

Leren van veldslagen

Krijgswetenschappers én zij die de krijgskunst beoefenen, bestuderen veldslagen en operaties. Door te analyseren identificeren zij lessen rond – onder meer – een effectieve strategie, tactiek, grondslagen en succesfactoren. Evenzo stellen ze vast wanneer een operatie weinig kans op succes had. Dat kan niet alleen aan de verkeerd toegepaste tactiek liggen, maar ook aan het verloop van de besluitvorming, onderschatting van de vijand, miscommunicatie, desinformatie, misleiding, en, niet te vergeten, *military incompetence* en de menselijke (militaire) psychologie.¹ Uiteraard speelt ook het gedrag van een tegenstander zelf een rol. Anders gezegd: of het nu goed of fout afloopt, er valt altijd wat te leren. In die zin kunnen we door het bestuderen van voorgaande conflicten beter voorbereid zijn op de volgende.

Militairen en krijgswetenschappers zijn hier overigens niet uniek in. Zo zullen economen de huidige kredietcrisis zeker ‘fileren’. Daarbij is het voor iedereen glashelder dat in beide vakgebieden geldt: in het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst.

Het gevaar bestaat natuurlijk dat de lessen uit vorige conflicten als wetmatigheden worden opgevoerd. In dat kader krijgen militairen nog wel eens het verwijt zich vaak voor te bereiden op de laatste oorlog en niet op de volgende. Ieder conflict heeft zijn eigen karakteristieken en moet in context beschouwd worden. Net zoals de ene financiële crisis de andere niet is. Ook in dat opzicht toont de krijgswetenschap

haar waarde. De militaire wetenschappen omvatten immers vele deelgebieden. Operationele conclusies worden gerelativeerd door ze af te zetten tegen andere relevante factoren: het tijdsgewricht, de internationale verhoudingen, logistieke (on)mogelijkheden, materieel (of het gebrek daaraan), moreel, klimaat, weer en terrein. Oftewel, de beoefenaar van de krijgskunst moet kennis hebben van het totale scala aan militaire wetenschappen.

Nederland kent een rijke traditie van krijgshistorisch onderzoek naar eigen operaties. Na de vereiste ‘incubatietijd’, tijd die ook nodig is om bronnenmateriaal te verzamelen en te analyseren, ontsluiten historici informatie over ‘oude’ operaties. Andere takken van de krijgswetenschappen nemen veelal buitenlandse operaties onder de loep: de Duitse *Blitzkrieg*, *Desert Storm*, *Enduring Freedom* en *Iraqi Freedom*. ‘Klassieke’ veldslagen dienen nog steeds als voorbeeld voor de hedendaagse krijgskunst.² Ook onze ervaring in het voormalig Nederlands-Indië geniet toenemende belangstelling, zeker als in actuele operaties vergelijkbare problemen onderkend worden: hoe treden we op tegen een ‘insurgency’?³ We kennen in Nederland echter nog geen uitgebreide onderzoekstraditie die onze eigen operaties (integraal) onderzoekt op aspecten als strategie, commandovoering, leiderschap, tactiek, logistiek, psychologie, economie, recht of ethiek. Dat wil niet zeggen dat er op dat vlak niets te leren en te bestuderen valt: ‘leiderschap onder levensbedreigende omstandigheden’ is slechts één voorbeeld.

Een zeer recent of nog lopend conflict is om een aantal redenen een lastig studieobject.

¹ Norman Frank Dixon, *On the Psychology of Military Incompetence* (Londen, Futura, 1979).

² Zie bijvoorbeeld M. van Dijk, ‘Waarom krijgskunde?’ in: *Militaire Spectator* 175 (2006) (6), blz. 275-281.

³ Zie het themanummer ‘counter-insurgency’ van de *Militaire Spectator* 177 (2008) (3).

Praktisch gezien is de noodzakelijke informatie (nog) niet beschikbaar en bovendien kan deze informatie geclassificeerd zijn. In dat opzicht moeten we multinationaal ook rekening houden met de belangen van bondgenoten. Diepgaande analyse zou tevens onze succesfactoren bloot kunnen leggen. We beschikken bovendien tijdens of kort na een conflict 'meestal' nog niet over de bronnen van of over een belangrijke partij in het conflict: de opponent(en). Hoewel 'asymmetrisch' – eenzijdig – onderzoek niet onmogelijk lijkt, en in ieder geval beter is dan niets, is een objectieve reconstructie daarvoor niet altijd eenvoudig.

Ten slotte kan aandacht voor ons militaire handelen ook pijnlijke situaties opleveren. Zo kan persoonlijk militair falen of incompetentie worden blootgelegd. Daarnaast kunnen ongewenste gevolgen van onze acties aan het licht komen. Slachtoffers van Nederlands geweldgebruik en nabestaanden kunnen daarover hun gevoelens uiten. Pijnlijke situaties na geweldgebruik ontslaan militairen en krijgswetenschappers niet van de plicht lessen te trekken uit deze confrontaties. Deze lessen kunnen wellicht kortstondig pijnlijk zijn, wat te verkiezen valt boven langslappende etterende wonden.

De vraag is of deze overwegingen een analyse van recente of lopende operaties volledig in de weg staan. Twee voorbeelden lijken het tegendeel te onderstrepen. De Amerikaanse operatie *Anaconda* (2002) is na afloop door meerdere onderzoekers uitvoerig geanalyseerd.⁴ Het Britse *Aitken*-rapport neemt op niet malse wijze het wangedrag van Britse militairen in Irak onder de loep.⁵ Wellicht dat deze voorbeelden te verklaren zijn vanuit het militaire verleden van deze twee bondgenoten. Zij zijn

immers gewend aan (grootschalige) gevechtsoperaties.

Laten we echter niet vergeten dat voor de Nederlandse krijgsmacht operaties weer 'gewoon' zijn geworden. Bijzonder, maar wel gewoon. Wij zouden moeten willen leren van operaties. Zeker als dat operaties zijn waarin we zelf met ons 'normale' metier bezig zijn: het projecteren en toepassen van geweld. Op de eerste plaats omdat we met mensen te

In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst

maken hebben die in het uiterste geval bij inzet het leven laten. Maar ten tweede omdat bij operaties veel meer komt kijken dan alleen kinetisch geweldgebruik, of het interpreteren van geheime inlichtingen. Operaties draaien ook om het garanderen van het *golden hour* waarbinnen medische behandeling moet plaatsvinden, het organiseren dat duizend man op mijlen van hun basis over drinkwater beschikken tijdens een dagenlang vuurgevecht, of het deconflicteren van massale luchtsteun, vuursteun en grondoptreden.

In de wetenschap dat in het verleden behaalde resultaten geen garantie bieden voor de toekomst, valt er kortom veel te leren van onze eigen ervaringen. ■

4 P.L. Hastert, 'Operation Anaconda. Perception meets reality in the hills of Afghanistan' in: *Militaire Spectator* 174 (2005) (9) blz. 365-372.

5 *The Aitken Report. An Investigation into Cases of Deliberate Abuse and Unlawful Killing in Iraq in 2003 and 2004* (Londen, Ministry of Defence, 2008).